

Fragmenten uit de geheime dagboeken van Cornelia Catharina Hodshon

In aanvulling op het boek

Keetje Hodshon [1768 – 1829]

Een rijke dame in revolutietijd

geschreven door Els Kloek (1952) en Maarten Hell (1970),

uitgegeven door

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen/uitgeverij Vantilt (2017).

De fragmenten, uit anonieme vertrouwelijke bron, zijn in 2017

deels uit het Frans vertaald en bezorgd door .....

December 1777

Opstandig en verdrietig ben ik. Waarom moest Maman sterven? Tante Helena en tante Maria komen vaak, ze hebben geduld met me, ze zijn vriendelijk, soms een beetje streng. Papa is trouwens ook lief voor me, maar hij moet hard werken, hem zie ik zelden. Dat niemand van de familie spreekt over Maman, hoe is dat mogelijk? Toen er geen grote mensen in de buurt waren, heb ik aan Isaac en Albertus gevraagd of ze Maman missen. Isaac is nog zo jong, hij huilde alleen maar en kon niets zeggen. Albert begon over onze gestorven broer Jacob, aan wie Isaac geen herinnering heeft. Albertus lijkt het gewoon te vinden dat mensen jong sterven, ik weiger dat gewoon te vinden. Johanna is al een deftig dametje, meer geïnteresseerd in jonge mannen dan in haar zusje, dus met haar begin ik er niet eens over. Wat niemand weet, is dat ik met onze koetsier heimelijk over Maman kan praten, in zijn taal, heel gewoon; dat het niet hoort lap ik aan mijn laars, het doet me goed.

Kerstmis 1779

Tante Maria heeft haar prachtige huis aan het Spaarne voor de feestdagen mooi versierd. 'k Logeer nu een paar dagen bij haar! Heerlijk! In haar eigen huis behandelt Tante me niet als kind; ze praat honderduit over de plannen die ze heeft met het buurhuis dat ze gekocht heeft. Ik bewonder haar, ze is sterk en zelfstandig. Ze vertelde me gisteren dat ze op haar achttiende getrouwd is en dat haar man gestorven is toen zij 29 was. Kinderen heeft Tante Maria niet. Ik heb haar niet durven vragen of ze nooit kinderen gehad heeft (misschien zijn ze wel dood) en ook niet of ze dat betreurt. Op mij maakt ze geen treurige indruk. Van de aandacht die Tante mij geeft geniet ik oprecht; ik leer veel van haar. Misschien wel het meest geniet ik van haar klavierspel en van de prachtige schilderijen in haar huis. Bij Tante Maria voel ik me thuis, meer dan bij Johanna en Willem, die me ook uitgenodigd hadden voor de kerstdagen, maar ik dacht dat de jonggehuwden wel genoeg aan elkaar zouden hebben....

7 februari 1780

(vrijwel onleesbare eerste linea door uitgelopen inktvlekken)

..... is Vader 3 februari gestorven.....zwart.....te veel verdriet..... Papa.....
drukte ..... begrafenis..... onzeker .....verweesd.....wat .....deze
nacht..... hoor fluisteren .....ons, kinderen.....?

Vader is verdrietig sinds Maman er niet meer is, maar dat hij haar zo snel zou volgen in het graf, in zijn vijfenveertigste levensjaar, wie had dat kunnen denken? Hij heeft altijd goed voor ons gezorgd, ik twijfel er niet aan dat hij maatregelen heeft getroffen voor na zijn overlijden, maar dat ik mijn beide ouders niet meer heb kan ik amper bevatten. Voor Albertus en Isaac is het denk ik nog moeilijker dan voor mij om wees te zijn, ik voel me al best groot, dus van morgen af aan moet het wenen afgelopen zijn, ik zal flink zijn; ik neem me voor lief te zijn voor mijn kleine broertje en voor mijn grote broer, die een klein hartje heeft.

26 februari 1780

Mijn geliefde Tante Maria is ook gestorven en begraven, moge zij rusten in vrede. Ze was mijn voorbeeld, ik zal haar nooit vergeten, verder heb ik er geen woorden voor. Dat ik een van haar erfgenamen ben, laat me koud, koud, koud....

Augustus 1780

Leef ik in een rampjaar? Johanna verwachtte haar eerste kindje, zij en het kind hebben de geboorte niet overleefd, afschuwelijk, vooral voor Willem, die in zijn eerste huwelijksjaar weduwnaar is geworden..... Heel vreemd, nu pas heb ik begrepen dat Maman, net als Johanna, in haar kraambed gestorven is, tegelijk met haar zesde kind, dat dood geboren werd. Is dat het lot van getrouwde vrouwen die moeder worden? Ik kan het nauwelijks bevatten. Men meent me te troosten door te zeggen dat de hemel het zo bestiert, dat ergert me; ik geloof trouwens niet dat het waar is, in de Kerk wordt over de Liefde Gods gesproken, in de Bijbel staat "God is Liefde". Waarom gebeuren deze verdrietige dingen? Ik begrijp ze niet, kan ze nauwelijks accepteren, maar ik moet wel.

Januari 1781

Onze voogden hebben ons verteld wie ze als gouverneur en gouvernante voor ons hebben aangesteld. Volgende maand komt het echtpaar Delprat in Haarlem wonen. Zij gaan de komende jaren ons huishouden bestieren. Tot we volwassen zijn of gaan trouwen zullen zij Albertus, Isaac en mij opvoeden en onderwijzen. Mijnheer Delprat zal Albert en Isaac in zaken en wetenschappen onderrichten, ik kom onder de hoede van mevrouw Delprat. Voor vakken die zij niet zelf beheersen mogen ze deskundige Meesters laten komen. Toen ik begreep dat alleen Albertus en Isaac ook buitenshuis lessen zouden mogen volgen, was ik jaloers, maar ik vond het niet gepast de voogden dat te zeggen. Ik heb het niet laten merken, maar in mijn hoofd en hart woelt het, onrustig en opstandig.

Juni 1781

Met mevrouw en mijnheer Delprat kan ik het inmiddels goed vinden. Ik ben ijverig en leergierig, al zeg ik het zelf. Van mijn gouvernante leer ik - behalve de dingen die iedere huisvrouw moet kennen en kunnen – de Duitse taal. Mevrouw Delprat heeft er bovendien voor gezorgd dat ik klavier leer spelen, daarin heb ik werkelijk plezier en ik studeer ijverig. Door keer op keer mijn interesse te tonen in de vakken waarin mijn broers les krijgen, heb ik het ten langen leste voor elkaar gekregen om alle lessen van mijnheer Delprat mee te mogen volgen. Dat voelt als een terechte overwinning, mijn vermogen om te leren doet immers niet onder voor dat van Albertus of Isaac. Wat anderen er van vinden deert me niet. Mijn blik op de wereld wordt door de lessen in zaken en wetenschap verruimd, ik ben er van overtuigd dat die me van pas zullen komen in mijn latere leven.

Augustus 1781

Soms schiet mijn gemoed vol als ik tot me door laat dringen dat mevrouw en mijnheer Delprat hier zijn voor ons, omdat onze ouders heengegaan zijn, en dat ze daarom hun eigen dochter in Berlijn bij familie hebben moeten achterlaten. Mevrouw Delprat heeft me over haar dochtertje verteld, ze is geboren in 1767, dus van mijn leeftijd, ze heet Marie-Anne en wordt Manon genoemd. Mevrouw Delprat hoopt haar volgend jaar te gaan bezoeken. Ik heb voorzichtig laten merken dat ik dolgraag met haar mee zou willen gaan!

November 1781

Hoe meer ik leer, hoe meer ik niet weet. Vannacht lag ik wakker en dacht over de verschillende protestantse kerken; wat verbindt de gelovigen en wat onderscheidt hen? Mijnheer en mevrouw Delprat gaan naar een andere kerk dan onze familie, ik voel me vrij om te kiezen naar welke ik ga, maar voor mij is het lood om oud ijzer. Mijn respect voor mijnheer Delprat, die iedere dag mediteert 'dans le silence de son cabinet' is groot, omdat ik constateer dat hij consequent is in zijn dagelijks handelen, gegrondvest op Christelijke principes. Dat is bij lieden van de ene noch de andere kerkelijke richting vanzelfsprekend: steeds meer begin ik de hypocrisie en het streven naar persoonlijk gewin op te merken, de discrepantie tussen de leer en het dagelijks handelen. Het liefs bleef ik zondag alleen thuis om te lezen in de bibliotheek, maar ik doe - zoals vrijwel altijd - wat anderen van me verwachten, dus ik ga ter kerke. Zou ik ooit genoeg moed hebben om mijn eigen weg te gaan?

20 oktober 1782

We zijn op reis geweest naar Berlijn, eergisteren teruggekomen. Niet alleen ik vergezelde mevrouw Delprat om haar dochter te bezoeken, Albertus en Isaac mochten ook mee! Wat een avontuur, de jongens hebben genoten! De reis was lang, interessant, soms gevaarlijk en zeer vermoeiend, vooral voor de paarden. Ik ben er helemaal van opgeknappt en voel me vrolijker dan in de afgelopen vijf jaren! Marie-Anne, Manon, is een schat van een jongedame, we hebben veel tijd samen doorgebracht en elkaar goed leren kennen. Over en weer was er spontaan vertrouwen, een openheid zoals ik die met niemand anders ervaar; we delen dezelfde interesses en we hebben eindeloos gefilosofeerd, zonder enige rivaliteit, zonder wat dan ook in elkaar te veroordelen, onderzoekend, nieuwsgierig, vol verwondering en bewondering. Voor het eerst in mijn leven heb ik met iemand quatre-mains gespeeld op het klavier. Dicht naast elkaar op een iets te klein bankje, heel intiem. Een klein incident dat bijna tranen veroorzaakte wil ik beschrijven, het was echt een misverstand. Manon houdt er een Album Amicorum op na. Er was door veel vriendinnen en familieleden al in geschreven, proza zowel als poëzie, zelfs fraaie schetsen en tekeningen; ze vroeg mij op 6 oktober, toen ons afscheid naderde, of ook ik er een bijdrage in wilde schrijven. Ik heb er niet lang over nagedacht en spontaan een welgemeend zinnetje geschreven: "Tant que je vivrai, je vous aimerai". Manon las het, de tranen sprongen in haar ogen en ze vroeg met bedroefde stem of dat alles was wat ik voor haar zou achterlaten. Ik schrok er enorm van, nam haar beide handen in de mijne, keek haar lang en diep in haar mooie, lieve ogen, en fluisterde: "Het zijn weinig woordjes, ma chérie, maar ik zeg er toch juist alles mee wat ik voor je voel? Dat gevoel is groter dan woorden: mijn hele leven zal ik van je houden, tijd en afstand veranderen daar niets aan." Manon bleef me stil aankijken, ik hield haar handen nog steeds in de mijne, boog me dicht naar haar toe en zeer langzaam en innig zacht **zong** ik toen voor haar de woorden zoals ik ze bedoeld had, ongeveer zo:

Manon begreep me nu volkomen en glimlachte. We gingen zwijgend in elkaar op, alles was vredig en goed, we vergaten de tijd en de omgeving. Het geluid van in de verte naderende voetstappen bracht ons terug naar de werkelijkheid. Nog snel knipte Manon een haarlokje van haar eigen hoofdhaar en stopte me dat toe met de woorden dat ik dan ook altijd een tastbare herinnering aan haar zou hebben.

Op de terugreis was ik in mezelf gekeerd, keek naar het voorbijtrekkende landschap of naar de paarden. Ik voelde wel dat mevrouw Delprat verwonderd op me lette, 'k heb geen idee wat ze dacht, ik deed alsof ik het niet merkte. Nog steeds leef ik in een roes, gelukkig en verdrietig tegelijk, nu ik weer alleen thuis ben. Het haarlokje van Manon draag ik van nu af aan altijd bij me, in het medaillon dat Maman me heeft nagelaten.

16 maart 1787

Gisteren heb ik me bij de kerkenraad gemeld om lid te worden van de VDG. Maanden heb ik erover nagedacht en gearzeld. Er heerst onrust in de stad en ik heb zo weinig houvast, dat ik toch maar besloten heb belijdenis te doen en me te laten dopen, in de lijn van mijn familie; als officieel lidmaat zal ik behoren tot de Doopsgezinde Gemeente, maar als Cornelia Catharina Hodshon behoor ik niets en niemand toe! De ontwikkelingen in de stad en het land volg ik - in zoverre het me vergund wordt - zo goed mogelijk. Ik lees over opstand tegen de stadhouder, luister naar mannen die over verandering praten, zelfs over de mogelijkheid om de burgerij bestuurlijke invloed te gunnen. Had ik maar meer met Vader over dit soort zaken kunnen spreken.....

Paasmaandag 1787

Ik heb gisteren belijdenis gedaan en ben gedoopt. Dominee Van der Horst was mij door de kerkenraad toegewezen om me te begeleiden bij mijn voorbereiding; ik heb hem eerbiedig aanhoord, maar 'k heb me niet door hem laten beïnvloeden. De tekst die ik zondag voorlas had ik helemaal zelf geschreven, uiterst zorgvuldig ('t kostte me uren!), want ik had er belang bij om als volwaardig lidmaat geaccepteerd te worden, nochtans zonder iets te belijden wat niet strookt met mijn denkbeelden en voornemens.

September 1787

Veranderingen in de stad volgen elkaar snel op. Begin september zag ik dat er op de Grote Markt een vrijheidstempel stond! En een van onze voorgeden (de heer Pieter Kops Goedschalks, Doopsgezind) is nota bene gekozen tot een van de burgervertegenwoordigers, die verantwoordelijk zijn gesteld voor het beheer van de stadskas, waarin wij Doopsgezinden voorheen alleen maar geld konden storten. Onrustbarende berichten zijn er te over. Er dreigt een gewapende strijd met de Pruisen, die naar verluid al aan de landsgrenzen staan. Als vrouw kan ik niet ten strijde trekken, maar aan middelen heb ik geen gebrek, daarom heb ik besloten de Haarlemse patriotten te steunen door hen twee kanonnen te schenken voor de verdediging van onze stad.

Oktober 1787

De vrijheidstempel is afgebroken. De Oranjevlag wappert weer.

Vannacht kon ik niet slapen. Mijn hoofd tolde, ik voelde me eenzaam, ongelukkig en verward. Ik maande mezelf tot kalmte. Na een paar uur rustig nadenken constateerde ik tot mijn verwondering dat de inconsequente gedragingen van sommige personen voor wie ik ontzag had, familieleden niet uitgezonderd, me dieper verontrustten dan de gebeurtenissen zelf. Het kwam me voor dat de meeste gefortuneerden hun fortuin opportunistisch inzetten, hetzij om invloed te verwerven (zelfs bij voormalige tegenstanders als die aan de winnende hand zijn), hetzij om het te vermeerderen (desnoods ten koste van anderen). Ik realiseerde me dat ik in weelde leef en dat elders armoede en ellende heersen. Met eigen ogen zag ik het, hier in Haarlem en in landen, streken, steden en dorpen tijdens onze reis naar Berlijn. Van de armen heb ik weinig weet, zouden zij betere mensen zijn dan wij? Of zijn arm en rijk in wezen gelijk? Duizend vragen tolden door mijn hoofd over wat mij zelf te doen staat in mijn latere leven als volwassene. Van vermoeidheid moet ik tegen de ochtend in slaap gevallen zijn, zonder antwoorden gevonden te hebben. Vanochtend scheen de zon. Ondanks het slaapgebrek voelde ik me sterk. Ik heb besloten het heft in eigen handen te gaan nemen en mijn leven in te richten zoals het mij goeddunkt, wars van conventies. Hoe, dat staat me nog niet helder voor de geest. Ik neem me plechtig voor te vertrouwen op mijn innerlijke kompas.

Herfst 1790

Zonder er met wie dan ook over te spreken, heb ik in de afgelopen jaren mijn gedachten gevormd over wat ik wel en niet zou willen in mijn verdere leven. Sommige dingen, die nu eenmaal pertinent onmogelijk zijn, heb ik definitief uit mijn hoofd gebannen (~~par example: mijn dagelijks leven delen met Manon~~).

Wat ik niet wil:

- Sterven aan de geboorte van een kind.
- Onderhorig zijn aan een echtgenoot.
- Vermeerdering van bezit tot mijn doel stellen.
- Mensen en edele dieren pijn doen.
- Kerkelijke en wereldlijke autoriteiten kritiekloos volgen.

- Blijvend lijden onder hetgeen uit de aard der zaak onveranderbaar is.
- Onverschillig worden als gevolg van teleurstelling of verdriet.
- Onbeschaafd in woord en daad zijn.

Dat was het gemakkelijkste chapter.

Ik twijfel over (onder meer):

- Het huwelijk (niet in het algemeen, ik betwijfel of het iets voor mij is).
- De plaats van vrouwen in de samenleving: wat kan ik doen ter verbetering?
- Welke studies ik zou willen vervolgen of aanvangen.

Wat ik wel wil:

- Me blijven ontwikkelen.
- Me goed verzorgen en stijlvolle, modieuze kleding dragen, zonder opzichtigheid.
- Mijn fortuin zinvol benutten, zonder verkwistend te zijn.
- Onafhankelijk en vrij zijn, zonder zelfzuchtig te worden.
- Goed zijn voor een ieder die mij dierbaar is.
- Wonen op een mooie plek in een fraaie woning, 's winters in de stad, 's zomers buiten.
- Gastvrij zijn.
- Goed zijn voor mijn huispersoneel en voor anderen die voor mij werken of zorgen.
- Alert politieke en maatschappelijke ontwikkelingen volgen, eventueel mede financieren.

Mijn kostbaarste wensen kunnen in vervulling gaan als ik 25 ben en over het vermogen mag beschikken dat Vader en Tante Maria me hebben nagelaten. Meer dan drie jaar duurt dat nog, dat bevalt me niet! Ik meen volwassen genoeg te zijn om mijn voornemens uit te voeren en ik heb het besluit genomen serieus de mogelijkheid te onderzoeken of en hoe het eerder kan. Ik zal mijn voogden raadplegen, zij hebben het beste met me voor en kennen me voldoende om er een oordeel over te vellen, ik vertrouw erop dat zij mij de weg zullen willen wijzen.

Begin 1791

Zodra ik wist wat er nodig is voor een verklaring van meerderjarigheid, heb ik de daartoe strekkende verzoekschriften ingediend bij de Haarlemse en gewestelijke autoriteiten, ik reken op de goede afloop!

2 maart 1791

Venia Aetatis zojuist ontvangen, werd vandaag getekend door de Staten van Holland! Welk een vreugde, ik blaak van energie en sta te popelen om de volgende stap te zetten op mijn gedroomde pad.

Eind april 1791

Onze notaris heeft inmiddels alles in orde gemaakt om mij de beschikking te verlenen over mijn erfdeel van Vader en over het legaat van Tante Maria. Van nu af aan ben ik voor mijn handelen slechts verantwoording verschuldigd aan mezelf. In de spiegel kijkend heb ik hardop uitgesproken dat ik vertrouwen heb in mezelf en in mijn voornemens. Tevens beloofde ik mijn spiegelbeeld in alle ernst dat ik dat vertrouwen nimmer zal beschamen, althans, zolang het mij vergund is bij zinnen te blijven. Dus nu:

A A N H E T W E R K !

Eind december 1792

Terugkijkend op het afgelopen jaar, durf ik te stellen dat ik energiek gewerkt heb aan het gestalte geven aan de toekomst van mijn dromen, al zijn de resultaten nog niet tastbaar. Aan lezen, schrijven, studeren, musiceren, visites en vermaak besteed ik heden ten dage minder tijd dan vroeger, enfin, de tijd daarvoor hervind ik ongetwijfeld in overvloed zodra mijn projecten voltooid zijn.

Eind december 1793

Mijn gedachten gaan herhaaldelijk terug naar Tante Maria en haar woning aan het Spaarne. Voor het laten bouwen van een woonhuis dat mij tot hoofdverblijf zal dienen, heb ik inmiddels een aantal aan het Spaarne gelegen percelen kunnen kopen op een prachtige plek; er is echter meer aangrenzende grond nodig, ook in de straat er achter, want mijn wens is

dat het ruim en modern wordt, met fraai uitzicht op de rivier vanuit de belangrijkste vertrekken en ontvangstruimtes. Aan de achterzijde komt een entree voor rijtuiggen; er moet voldoende plaats zijn voor het stallen van paarden en koetsen van mijn gasten en van mij. De stadsarchitect van Amsterdam, Abraham van der Hart, heeft bewilligd in het maken van een ontwerp naar mijn eisen. Niet slechts heb ik aan hem gedacht omdat hij in Haarlem reeds verscheidene opdrachten voor Doopsgezinde relaties van onze familie heeft vervuld, neen, doorslaggevend was zijn reputatie een allemandsvriend te zijn. Dat is geenszins een houding die ik apprecieer, maar als vrouwelijke opdrachtgever zal ik er dankbaar gebruik van maken: hij zal alles naar mijn inzichten en wensen willen plooiën. Dit alles zal nog veel tijd gaan kosten en grote investeringen vergen. Mijn streven is het pand in de loop van 1795 te betrekken.

Als zomerverblijf heb ik de buitenplaats Oud Berkenrode te Heemstede aangeschaft, aan de rand van de duinen. Het interieur wordt opgeknapt. Ook laat ik de afwatering verbeteren. De gerenommeerde tuinarchitect Johann Georg Michael heb ik aangezocht voor het ontwerp van verscheidene siertuinen met vijvers, een paviljoen op een heuvel (waaronder een ijskelder schuilgaat), een moestuin en nog veel meer. In hem heb ik volledig vertrouwen, hij kan in vrijheid zijn gang gaan, ik behoef er weinig aandacht aan te besteden. Eenzaam zal ik op Oud Berkenrode niet zijn, de Lestevenons en andere bekenden bezitten eveneens huizen in hetzelfde gedeelte van het Kennemerland. Bovendien zullen er aangename logeerkamers zijn. Ik hoop dat Manon vaak in de gelegenheid zal zijn dit lustoord te bezoeken!

19 juni 1794

De bouw van het stadspaleis is begonnen! Vandaag heeft mijn vierjarige achternichtje en naamgenoot, Cornelia Catharina van Styrum, in de cour de eerste steen gelegd. Ik heb veel werklieden doen komen, teneinde nu zo snel mogelijk mijn intrek te kunnen nemen in mijn eigen huis. Een detail in het gereviseerde ontwerp is een beeldengroep die de voorgevel zal sieren, voorstellende Vrijheid, Eendracht en Welvaart, mijn idealen.

Februari 1795

Eind vorig jaar werd het tweede kind van Albertus en Susanna geboren, weer een dochter. Het zusje voor Agnes heet naar mij, Cornelia Catharina, officieel Cornelia Catherine. Ik geef toe, heus, ik ben vereerd, temeer daar ik enige jaren afstand tot hen gehouden had. Albert had zich in 1791 als koopman in Amsterdam gevestigd en het burgerschap van die stad gekocht. Bij zijn huwelijk met de gereformeerde Susanna heb ik in 1791 beleefdheidshalve acte de présence gegeven, daarna ben ik er niet meer geweest. Het behaagde me vorige week bij de doopplechtigheid van mijn petekind in de Waalse kerk in Amsterdam aanwezig te zijn. Albert en Susanna waren gastvrij en hartelijk. Agnes, geboren in 1793, blijkt een

schattig meisje, CC is zo klein dat ik beter niets over haar zeg, ik hoop dat ze het redt. Albert leek geen moeite meer te hebben met mijn eigenzinnige levensstijl en vroeg niet, zoals hij placht te doen, wanneer ik eindelijk zou gaan trouwen. Dit bezoek heeft de verhoudingen verbeterd. Ik ben blij weer thuis te zijn. A chaque oiseau son nid est beau.

Zomer 1797

Manon heeft bij me gelogeed! Alles was ongedwongen. Wat hadden we elkaar veel te vertellen. Manon noemt mij CC, wat ik veel plezieriger vind dan Keetje. Ik liet haar het portret zien dat Charles Hodges vorig jaar van me geschilderd heeft. Het ontroerde haar dat ik het poseren geduldig heb kunnen volhouden door aan haar te denken. Alleen zij weet dat het haarlokje dat ze me in Berlijn gaf in het afgebeelde medaillon verborgen zit. We hebben uitvoerig over serieuze zaken gediscuteerd, elkaar voorgelezen, muziek gemaakt, spelletjes gedaan, gewandeld en visites afgelegd. Dankzij haar verhuizing naar Den Haag zullen we elkaar in de toekomst vaker zien, een heerlijk vooruitzicht!

Najaar 1797

Mijn ontsteltenis is groot bij het horen van het bericht dat zwager Willem Lestevenon niet meer uit Frankrijk mag terugkeren, veroordeeld door de Haarlemse rechtbank: levenslang verbannen. De familie wil niets meer met hem te maken hebben, maar ik ben op hem gesteld, ik zal hem blijven respecteren en steunen als hij mijn hulp inroept.

Eind juli 1798

Het reisje naar Kleve waarvoor ik vijf familieleden had uitgenodigd was geslaagd, ondanks een paar hachelijke avonturen!

April 1809

Op verzoek ben ik regentes geworden van het Wijnbergshofje. Ik besloot het te doen met het stellige voornemen te bewerkstelligen dat regentessen in dat bestuur net zoveel invloed krijgen als regenten. De tijd is nog niet rijp, maar ik denk dat vrouwen op den duur de erkenning krijgen dat ze alle bestuursfuncties net zo goed kunnen vervullen als mannen.

9 juli 1809

Als sympathisant van de Bataafse republiek heb ik de patriotten naar vermogen gesteund, maar het verzoek van het stadsbestuur om op 3 juli te mijnen huize een royale ontvangst te bereiden voor koning Lodewijk Napoleon en zijn gevolg heb ik niet kunnen weerstaan. Er zijn weinig eerdere gelegenheden geweest voor ontvangsten die zo volledig recht doen aan de grootse mogelijkheden van mijn woning en huisraad; de ijver en deskundigheid van mijn personeel werden op de proef gesteld en beloond! Het was een waar feest.

Juni 1829

Mijn gezondheid laat te wensen over, ik word goed verzorgd, ben niet bang te sterven.

Mijn testament laat ik nogmaals wijzigen, ik streef er naar allen die belangrijk voor me zijn of zijn geweest naar behoren te gedenken, zonder iemand in verlegenheid te brengen.

September 1829

Mijn liefste vriendin heb ik gevraagd al mijn dagboeken, amateuristische composities, tekeningen, alsmede documenten die een (te) persoonlijk karakter hebben, snel en discreet te willen vernietigen, dat heeft ze beloofd. Het stelt me gerust, ik ben moe, het is genoeg.....